

OCHRANA ÚSTAVNOSTI PORUŠENEJ V KONANÍ PRED VŠEOBECNÝMI SÚDMI SR

JÁN DRGONEC

Rozdelenie súdnej moci na ústavné súdnictvo a všeobecné súdnictvo okrem hrozby prekryvania právomocí, ktorej nastanie možno takmer s istotou predvídať ako ďalší prináša problém kontroly dodržovania ústavnosti v konaní pred všeobecnými súdmi. Tento problém sa vyskytuje aj vo vzťahu súdnych orgánov v Slovenskej republike v rozsahu konaní, kde subjekty ústavou zaručených práv pred Ústavným súdom SR namietajú porušenie práva orgánom všeobecného súdnictva. Spochybňovanie právomoci ústavného súdu preskúmať, či všeobecný súd porušil ústavné právo osoby sa vyskytlo v argumentácii všetkých stupňov všeobecného súdnictva.

Vo vyjadrení k podnetu namietajúcejmu porušenie ústavného práva pred Najvyšším súdom SR predseda tohto orgánu uviedol:

„Všeobecný súd môže byť účastníkom konania pred Ústavným súdom, ale len v prípade konaní upravených osobitnými ustanoveniami prvého oddielu (§ 37 ods. 1), tretieho oddielu (§ 46 ods. 1), a piateho oddielu (§ 59 ods. 1) druhej hlavy tretej časti zák. č. 38/1993 Z. z. v znení zák. č. 293/1995 Z. z., lenže iba v procesnom postavení navrhovateľa. Uvedená skutočnosť je zrejmä aj zo všeobecných ustanovení prvej hlavy tretej časti citovaného zákona. Konkrétne ide o ustanovenie § 18 ods. 1 písm. d), podľa ktorého Ústavný súd začne konanie, ak podá návrh súd, resp. o ustanovenie § 21 ods. 4, v zmysle ktorého ak je účastníkom konania súd, ktorý podal návrh v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou (§ 18 ods. 1 písm. d) zastupuje senát jeho predseda.

Ústavný súd SR je nezávislým orgánom ochrany ústavnosti a rozhoduje iba v medziach právomoci stanovených článkami 125 až 129 Ústavy SR.

Ochrana ústavnosti prejavujúca sa ochranou občianskych práv a slobôd, fyzických a právnických osôb, resp. ich práv v zmysle článku 127, Ústavy sa týka iba

činnosti orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy, nie však všeobecných súdov.

Ústavný súd nemôže nahrádzať právomoc všeobecných súdov a ani preskúmať zákonnosť ich rozhodovania a konania pred nimi, pretože takýto postup by vyvolal rozpor s článkami 2 ods. 2 Ústavy SR, podľa ktorého štátne orgány môžu konať iba na základe Ústavy SR, v jej medziach, v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, v spojitosti s článkom 142 ods. 1 Ústavy SR, podľa ktorého iba všeobecné súdy rozhodujú v občianskoprávných a trestných veciach a preskúmajú aj zákonnosť rozhodnutí správnych orgánov.¹

Ústavný súd SR toto tvrdenie odmietol právnym názorom, podľa ktorého: „Ústava vytvára rozdielny právny režim pre konanie o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 a pre konanie o podnete podľa čl. 130.

Ústavnú sťažnosť môže občan podať len proti právoplatnému rozhodnutiu orgánov štátnej správy alebo územnej samosprávy. Ústavnú sťažnosť nemožno podľa čl. 127 ústavy podať proti právoplatnému rozhodnutiu súdu.

Rozdielny právny režim sa podľa ústavy ustanovuje pre konanie o podnete. Ústava neurčuje, že v konaní pred ústavným súdom sa možno uchádzať o ochranu ústavného práva alebo slobody, len ak sa namieta ich porušenie štátnymi orgánmi taxatívne uvedenými v ústave. Ústava tiež neustanovuje, že osoba nesmie podnetom namietat porušenie ústavného práva alebo slobody, ak štátnym orgánom, ktorý je označený ako porušovateľ namietaného práva alebo slobody je všeobecný súd.

Článkom 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky sa každej osobe zaručuje právo žiadať, aby sa v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky preskúmalo, či štátny orgán alebo orgán územnej samosprávy označený v podnete porušil ústavné právo alebo slobodu predkladateľa podnetu.

Ústava všetkým štátnym orgánom a orgánom územnej samosprávy ustanovuje ich právomoci, ale ich aj zaväzuje správať sa v súlade so všetkými ústavnými ustanoveniami. Ústavný súd nemôže odstraňovať nedostatky v správaní štátnych orgánov a nemôže ani svojím konaním nahradiť nečinnosť kompetentného štátneho orgánu. V rámci ochrany ústavnosti, ktorá sa zveruje výlučne do právomoci ústavného súdu však ústavný súd môže preskúmať, či iné štátne orgány alebo orgány územnej samosprávy svojím správaním neporušujú ustanovenia ústavy. Ústavný súd v rámci svojej všeobecnej právomoci zabezpečovať ochranu ústavnosti má aj právomoc preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi nedošlo k poruše-

¹ II. ÚS 28/96, nález z 12. mája 1997, s. 4.

niu práv a slobôd, ktoré sa ústavou priznali fyzickým a právnickým osobám, ak podnetom namietli porušenie takého práva alebo slobody.“²

Na základe tohto zdôvodnenia svojej právomoci Ústavný súd SR preskúmal námietky porušenia radu ústavných práv v konaní pred všeobecnými súdmi.

Zodpovednosť súdu za nedostatky zastúpenia advokátom ex offio

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy: „Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.“

Ing. R. P. podnetom namietol porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy Najvyšším súdom SR z dôvodu, že sa nazdával, že Najvyšší súd SR zodpovedá za konanie ním ustanoveného obhajcu, a teda aj za následok vzniknutý nečinnosťou obhajcu.

Ústavný súd o tomto podnete rozhodol v neprospech predkladateľa podnetu s odôvodnením, podľa ktorého: „Účelom čl. 46 ods. 1 ústavy je zaručiť prístup k súdu a rovnaké právne postavenie v konaní pred súdom každému, kto žiada o ochranu tých svojich záujmov chránených právnym poriadkom, ktoré štát zveril do právomoci orgánov súdnej moci. Právom zaručeným podľa čl. 46 ods. 1 sa teda každej osobe priznáva možnosť byť účastníkom súdneho konania po splnení podmienok ustanovených zákonom. Orgány súdnej moci pri uplatnení tohto práva skúmajú, či zákonodarcom ustanovené podmienky pre uplatnenie práva zaručeného čl. 46 sú splnené. Ak osoba uplatní svoje právo v súlade so zákonom ustanovenými podmienkami, orgány súdnej moci majú povinnosť umožniť občanovi, aby sa uplatnením práva zaručeného čl. 46 ústavy stal účastníkom súdneho konania. Súčasťou kvalitnej súdnej ochrany je aj ustanovenie zodpovednosti orgánov štátu, ak postupuje nezákonne alebo ak je úradný postup nesprávny (čl. 46 ods. 3 ústavy).

Zodpovednosť štátu za právneho zástupcu, ktorého štátny orgán ustanoví účastníkov konania, je aj súčasťou ochrany, ktorá sa zaručuje podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Európsky súd pre ľudské práva vyslovil právny názor, podľa ktorého „Dohovor nemá za zámer zaručiť práva, ktoré sú teoretické alebo iluzórne, ale slúži na ochranu práv, ktoré sú praktické a účinné.... Púhe ustanovenie právneho zástupcu nezabezpečuje účinnú pomoc, pretože ustanovený právnik môže zomrieť, vážne ochorieť, môže byť dlhodobo zbavený možnosti vo veci konať alebo vyhýbať sa svojím povinnosťami. Ak sa o tom dozvedia, štátne orgány sú povinné vymeniť ho alebo donútiť ho, aby si plnil povinnosti“ (Artico case, 1980, A-37, s. 16). Na druhej strane, štát nemožno brať na zodpovednosť za každý nedostatok na strane právnik ustanoveného za účelom poskytnutia právnej pomoci (Artico case, s. 18). „Z nezávislosti právnic-

kej profesie od štátu vyplýva, že konanie obhajcu svojou podstatou je záležitosťou obhajovaného a obhajcu bez ohľadu na to, či bol ustanovený v režime právnej pomoci poskytovanej štátom, alebo či pomoc poskytuje na súkromné náklady. Od štátnych orgánov možno vyžadovať zásah do tohto vzťahu len ak zlyhanie zástupcu ustanoveného na poskytnutie právnej pomoci je očividné, alebo ak ich na to dostatočne upozornili iným spôsobom“ (Kamasinski case, 1989, A-168, s. 33).

Ústavný súd Slovenskej republiky v konaní o podnetoch namietajúcich porušenie práv zaručených siedmym oddielom druhej hlavy ústavy potvrdil súlad svojho postupu s postupom Európskeho súdu pre ľudské práva v súvislosti s ochranou práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (II. ÚS 26/95, II. ÚS 22/96). Niet právneho dôvodu na zmenu tohto postoju pri uplatňovaní práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy. Preto ústavný súd preskúmal okolnosti prípadu, v ktorých Ing. R. P. namietol porušenie tohto ustanovenia z hľadiska medzinárodného štandardu zaručeného pri uplatňovaní Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ustanovil obhajcu J. P. a zabezpečil, aby ustanovený právny zástupca v súlade s § 11 zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov bol prítomný na verejnom zasadnutí súdu. Najvyšší súd, ani ustanovený právny zástupca neupovedomili predkladateľa podnetu o tom, že J. P. má súdom ustanoveného obhajcu. Predkladateľ podnetu túto okolnosť v súvislosti s čl. 46 ods. 1 nenamietol. Namietnuté porušenie ústavou zaručeného práva vzťahoval na skutočnosť, že najvyšší súd sa nezaoberal kvalitou poskytovanej právnej pomoci a tým umožnil vznik ujmy na oprávnenom záujme J. P. Slovenská republika môže znášať zodpovednosť za ujmu zapríčinenú štátom ustanoveným obhajcom na právach osoby, ale túto zodpovednosť nemožno absolutizovať. Od štátneho orgánu Slovenskej republiky nemožno bez ohľadu na ďalšie okolnosti prípadu vyžadovať, aby preskúmaval kvalitu právnej pomoci poskytovanej právnikom, ktorého ustanovil štátny orgán. Ak by takú činnosť mal vykonávať súd, vstupoval by do konania mimo právomocí orgánov súdnictva ustanovenej ústavou.

Ing. R. P., ani iná osoba, ktorá mala právny záujem o súdnu rehabilitáciu J. P., neupozornila najvyšší súd na nedostatky v právnej pomoci poskytovanej obhajcom ustanoveným najvyšším súdom. V konaní pred ústavným súdom sa nepreukázali ani ďalšie skutočnosti, z ktorých by bolo možné usúdiť, že Najvyšší súd Slovenskej republiky očividne mal alebo mohol identifikovať nedostatky v právnej pomoci poskytnutej obhajcom, ktorého ustanovil J. P. vo veci jeho súdnej rehabilitácie. Ak nedostatky v právnej pomoci obhajcu ex offio nie sú očividné a oprávnená osoba na nedostatky v jeho činnosti neupozorní štátny orgán, ktorý obhajcu ustanovil, štátny

² II. ÚS 28/96. C. r. v pozn. 1, s. 5-6.

orgán nemôže znášať zodpovednosť za to, že ustanovený obhajca neposkytuje právnu pomoc v kvalite, ktorú od neho oprávnene možno požadovať.“³

Právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi

Podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky: „Nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.“

Predmetom konania pred ústavným súdom sa stala ústavná sťažnosť, ktorou sudcovia okresného súdu namietli porušenie práva na zákonného sudcu opatrným predsedom okresného súdu, ktorým neskončené veci pôvodne pridelené sudkyňi, ktorá neskôr nastúpila na stáž na krajskom súde, prerozdelil medzi sudcov – predkladateľov ústavnej sťažnosti.

Ústavný súd tento návrh odmietol s odôvodnením: „Z dikcie článku 48 ods. 1 ústavy jasne vysvitá, že toto právo patrí občanovi, účastníkovi súdneho konania a nie sudcovi, ktorý vo veci rozhoduje. Z citácie článku, že nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi, nemožno extenzívne interpretovať, že sa to vzťahuje aj na sudcu. Spory, ktoré by vznikli medzi sudcom a predsedom súdu z dôvodu presunu agendy z jedného senátu do druhého, možno riešiť len v rámci súdnej správy a nie cestou ústavného súdu.“⁴

V inom konaní začatom na podnet občana ústavný súd uviedol: „Účelom práva priznaného podľa čl. 48 ods. 1 ústavy je zabezpečiť občanovi, aby ochranu jeho právam poskytol sudca ako predstaviteľ tej zložky súdnej moci, ktorá má právomoc o veci konať, a aby ochranu práva v rámci súdnej moci poskytol sudca zo súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný.“

Zákonným sudcom je sudca, ktorý spĺňa zákonom ustanovené predpoklady pre funkciu sudcu (§ 34 zákona Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení zákona č. 12/1993 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch a ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich /zákon o štátnej správe súdov/), podľa § 40 zákona č. 335/1991 Zb. v znení zákona č. 12/1993 Z. z. bol pridelený na výkon funkcie k určitému súdu alebo podľa § 41 zákona č. 335/1991 Zb. v znení zákona č. 12/1993 Z. z. bol dočasne pridelený na výkon sudcovskej činnosti k určitému súdu a ktorého funkcia nezanikla podľa ustanovení § 44, § 45, § 47 a § 49 zákona č. 335/1991 Zb. v znení zákona č. 12/1993 Z. z. a § 50 zákona č. 335/1991 Zb. v znení zákona č. 12/1993 Z. z. a zákona č. 307/1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov

³ II. ÚS 26/96, nález z 22. júla 1997, s. 10–13.

⁴ II. ÚS 43/97, uznesenie z 22. júla 1997, s. 8.

a zákon č. 412/1991 Zb. o kárnej zodpovednosti sudcov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 149/1993 Z. z.

Pre určenie totožnosti zákonného sudcu právne významná je aj podmienka § 11, § 14, § 22 ods. 1 alebo § 24 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb., v znení neskorších predpisov, podľa ktorej za zákonného sudcu treba pokladať sudcu určeného v súlade s rozvrhom práce.

Právo osoby „nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi“ nemožno interpretovať natoľko extenzívne, aby sa spájalo s osobou jediného sudcu. Účel práva priznaného podľa čl. 48 ods. 1 sa splní, keď o práve občana rozhodne sudca pridelený na výkon funkcie k súdu toho stupňa súdnej moci, ktorý je vecne a miestne príslušný rozhodnúť. Sudca pridelený na výkon funkcie na súde s právomocou a príslušnosťou o veci rozhodnúť je zákonným sudcom, dokiaľ sa podľa § 16 Občianskeho súdneho poriadku, alebo podľa § 30 Trestného poriadku nerozhodne o jeho vylúčení, alebo dokiaľ účastník konania pred ústavným súdom podľa § 28 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení zákona č. 293/1995 Z. z. sudcu neodmietne pre zaujatosť. Zákonným sudcom sa v takom prípade stane sudca, určený podľa § 16 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku alebo podľa § 31 Trestného poriadku.“⁵

Právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov

Podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky: „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.“

Ústavný súd Slovenskej republiky v svojej rozhodovacej činnosti vymedzil predovšetkým účel práva zaručeného čl. 48 ods. 2, o ktorom uviedol: „Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto na splnenie účelu ústavného práva čl. 48 ods. 2 nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa splní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadne svojich práv.“⁶

⁵ II. ÚS 15/96. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1996. Košice, Ústavný súd Slovenskej republiky 1997, s. 352–353.

⁶ II. ÚS 26/95, nález z 25. októbra 1995. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1995. Košice, Ústavný súd Slovenskej republiky 1996, s. 61. Zhodne II. ÚS 48/96, nález z 2. júla 1997, s. 5.

Po vymedzení účelu práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa ústavný súd vysporiadal s otázkou, či môže preskúmať namietnuté porušenie tohto práva skôr, ako všeobecný súd právoplatne skončí konanie, v ktorom sa namietli zbytočne priesťahy, alebo či možno o ochrane tohto práva konať až následne, po skončení konania pred všeobecným súdom. Príčinou nastolenia tejto otázky bola námietka všeobecného súdu o porušení nezávislosti sudcu zaručenej čl. 144 ods. 1 ústavy v konaní o ochrane práva podľa čl. 48 ods. 2 pred právoplatným rozhodnutím o veci.

Ústavný súd o tejto námietke rozhodol: „Ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky sa interpretujú a aplikujú vo vzájomnej súvislosti so zreteľom na záujmy, ktoré sa v nich chránia. Ustanovenie čl. 144 ods. 1, podľa ktorého: „Sudcovia sú pri rozhodovaní nezávislí a sú viazaní len zákonom“ sa musí interpretovať a aplikovať podľa čl. 152 ods. 4 ústavy, teda v súlade s Ústavou Slovenskej republiky.

Zásahom do sudcovskej nezávislosti je iba pokyn alebo príkaz sudcovi, ako má rozhodnúť v merite veci, a nie akýkoľvek zásah do priebehu súdneho konania. Ústava Slovenskej republiky v ustanovení čl. 48 ods. 2 priznáva občanovi práva, ktorých uplatnenie umožňuje preskúmanie ústavnosti priebehu súdneho konania. Ak ústavou priznané právo na verejné prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov poruší sudca, priesťahy v prerokovaní veci majú charakter nečinnosti, ktorou sudca v podstate odopiera poskytnutie spravodlivosti. Prvoradou služobnou povinnosťou sudcu je organizovať procesný postup v konaní tak, aby sa odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa osoba obrátila na súd so žiadosťou o rozhodnutie. Nezávislosť sudcu pri rozhodovaní podľa čl. 144 ods. 1 sa nemôže nadradiť nad práva priznané v ústave. Uplatňovanie sudcovskej nezávislosti musí byť v rovnováhe s ústavou priznanými právami. Osoba, ktorej ústava podľa čl. 48 ods. 2 priznáva právo, aby sa jej vec verejne prerokovala bez zbytočných priesťahov, môže kedykoľvek namietat porušenie tohto svojho práva. Uplatnením námietky vzniká občanovi právo, aby štátne orgány s právomocou chránili právo priznané podľa čl. 48 ods. 2 ústavy preskúmaním opodstatnenosť vznesenej námietky. Preto nie je zásahom do sudcovskej nezávislosti, ak počas konania pred všeobecným súdom Ústavný súd Slovenskej republiky preskúma, či v súdnom konaní nedošlo k porušeniu práva na súdnu a inú právnu ochranu.

Úlohou ústavného súdu je ochrana ústavnosti. Túto úlohu ústavný súd neplní iba následne, konštatovaním o minulom stave, ale zabezpečuje ochranu ústavnosti v každom okamihu tak, aby sa reálne uplatňovali ustanovenia ústavy v činnosti štátnych orgánov Slovenskej republiky a v správaní jej občanov. Vo veciach, v ktorých sa okrem konania pred ústavným súdom podľa Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd alebo iných medzinárodných zmlúv môže v dôsledku

záväzkov prijatých Slovenskou republikou uskutočniť aj konanie o ochrane práv pred orgánmi Rady Európy alebo OSN postupuje ústavný súd tak, aby včas dosiahol nápravu vnútroštátnymi prostriedkami. Konanie pred orgánmi Rady Európy o ochrane práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru sa môže začať skôr, než sa skončí konanie pred všeobecným súdom meritórnym rozhodnutím. Tento právny názor ústavného súdu možno doložiť aj niektorými rozhodnutiami súdu pre ľudské práva. Vo veci Pierazzini, 1992, séria A, č. 231-C akceptovala Európska komisia sťažnosť ako prípustnú, aj keď jej prejednávanie pred talianskymi súdmi nebolo ukončené, pretože ku dňu, keď sa ňou zaoberal Európsky súd pre ľudské práva, prebiehalo konanie už deväť rokov. Podobne tomu bolo v prípade Casciaroli, 1992, séria A, č. 229-C, kde Európsky súd dospel k záveru, že došlo k prekročeniu primeranej lehoty, pretože konanie pred talianskym súdom bolo zahájené 4. 3. 1976 a ku dňu vynesenia rozsudku Európskeho súdu nebolo v Taliansku ukončené. Zmienku si zasluži aj názor Európskeho súdu vo veci Taiuti, 1992, séria A, č. 229-I a tiež Bock, 1989, séria A, č. 150, v ktorých vyslovil, že v prípadoch, kde ide o osobný status sťažovateľa, posudzuje Európsky súd primeranosť dĺžky konania prísnejšie, a že osobitnú starostlivosť treba venovať prípadom týkajúcim sa osobného statusu a postaveniu jednotlivca. Aj s prihliadnutím na túto okolnosť nie je zásahom do sudcovskej nezávislosti, ak Ústavný súd Slovenskej republiky preskúma počas konania pred všeobecným súdom, či súd dostatočne dbá na práva, ktoré ústava priznáva osobe pre konanie pred súdmi.⁷

Treťou relevantnou otázkou konania o podnete namietajúcom porušenie čl. 48 ods. 2 ústavy sa stalo rozhodnutie o období, ktoré má význam pre preskúmanie, či k namietnutému porušeniu ústavy naozaj došlo. Táto otázka vyplýva z prijatia Ústavy Slovenskej republiky roku 1992. Perspektívne možno predpokladať, že pravdepodobnosť jej relevancie bude čoraz nižšia, ale význam jej nemožno uprieť úplne.

Ústavný súd k tejto otázke uviedol: „Pre konanie na ústavnom súde a posúdenie priesťahov v konaní o určenie otcovstva H. Ch. je rozhodujúce obdobie po prijatí Ústavy Slovenskej republiky, t.j. po 1. septembri 1992. Podľa právneho názoru Európskeho súdu pre ľudské práva pri hodnotení priesťahov v konaní vo veci, kde sa počas konania účastníkovi priznalo právo v dôsledku zmeny právnej úpravy, treba brať do úvahy aj stav, v ktorom sa nachádza konanie ku dňu podania podnetu na ústavný súd.

Právo na konanie bez priesťahov priznali všetky procesné zákony platné v Česko-slovenskej socialistickej republike. Zákonodarcia stanovil povinnosť, aby príslušné orgány prejednávali trestné veci čo najrýchlejšie (§ 2 ods. 5 Trestného poriadku).

⁷ II. ÚS 26/95. C. r. v pozn. 6, s. 57.

Obdobné ustanovenie obsahuje od roku 1967 aj Správny poriadok, ktorý v § 3 ods. 3 stanovuje, že správne štátne orgány musia postupovať tak, aby každú vec vybavili včas a bez zbytočných prieťahov.

V občianskom súdnom konaní zákonodarca:

- a) § 6 – prikazujúcou normou stanovuje, aby súd v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupoval tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná,
- b) § 100 – stanovuje, že akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd bez ďalších návrhov tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá,
- c) § 114 ods. 1 – stanovuje, že predseda senátu pripraví konanie tak, aby bolo možné rozhodnúť o veci spravidla na jedinom pojednávaní.

Rýchlosť konania zabezpečoval a zabezpečuje Občiansky súdny poriadok aj ďalšími ustanoveniami.

Právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa ako ústavné právo priznalo ústavným zákonom č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. Ústavný zákon č. 23/1991 Zb. podľa § 7 nadobudol účinnosť 8. februára 1991. Ústava Slovenskej republiky toto právo priznala s účinnosťou od 1. októbra 1992. Priznaním tohto práva štát občanovi zaručuje nielen to, že súd sa bude zaoberať jeho návrhom, ale aj to, že sa ním bude zaoberať v merite veci a v primeranej dobe.

Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov v ústave závažným spôsobom zmenilo podmienky, ktoré mal súd vziať na zreteľ pri rozhodovaní o svojom postupe v konaní o určenie otcovstva H. Ch.

V právnom štáte neexistujú závažnejšie práva než tie, ktoré sa priznávajú v ústave. Povinnosťou štátnych orgánov je zabezpečiť dosažiteľnosť ich uplatnenia nositeľom ústavou priznaného práva. Preto po priznaní ústavného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov povinnosťou sudcu bolo zmeniť organizáciu svojej práce tak, aby sa ňou umožnilo uplatnenie ústavného práva H. Ch. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov.⁸

V judikatúre ústavného súdu sa pravidelne akcentuje otázka využitia iných právnych prostriedkov, ktorých vyčerpanie pred podaním podnetu na ústavný súd sa vyžaduje.

Podľa § 6 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov vo veci prieťahov v konaní možno podať sťažnosť na orgány štátnej správy súdov. Podrobnosti o sťažnostiach na postup súdu a o ich vybavovaní § 6

⁸ Tamže, s. 64–65.

ods. 2 zákona č. 335/1991 Zb. odkazuje na osobitné zákony. Podávanie sťažností, postup pri vybavovaní sťažností a vybavovanie sťažností upravuje tretia časť zákona č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov.

Podľa § 17 ods. 1 zákona č. 80/1992 Zb.: „Fyzické a právnické osoby (ďalej len „sťažovatelia“) sa môžu obracať na orgány štátnej správy súdov so sťažnosťami na postup súdu, len ak ide o prieťahy v konaní, o nevhodné správanie alebo narušovanie dôstojnosti súdneho konania súdnymi osobami. V iných prípadoch nie je sťažnosť prípustná.“

Ak je sťažovateľ toho názoru, že sťažnosť, ktorú podal na príslušnom orgáne štátnej správy súdu, nebola týmto orgánom riadne vybavená podľa § 27 ods. 1 zákona č. 80/1992 Zb. môže požiadať

- a) ministerstvo o prešetrenie vybavenia sťažnosti predsedom krajského súdu,
- b) predsedu krajského súdu o prešetrenie vybavenia sťažnosti predsedom okresného súdu.

Sťažnosť nemá povahu opravného prostriedku, ale je právnym prostriedkom umožňujúcim účastníkovi konania uchádzať sa o dosiahnutie nápravy, ak súd porušuje jeho právo na verejné prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Zákon nedovoľuje orgánu správy súdov, aby v konaní o sťažnosti nariadil sudcovi, aby prestal porušovať účastníkov právo na verejné prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Uznanie opodstatnenosti sťažnosti možno zabezpečovať právnym donútením len následne a nepriamo, uplatnením kárnej zodpovednosti sudcu podľa § 2 ods. 1 zákona č. 412/1991 Zb. o kárnej zodpovednosti sudcov v znení zákona č. 149/1993 Z. z. Sťažnosť predsedom súdu, na ktorom pôsobí sudca, ktorého nečinnosť sa sťažnosťou namieta, je jedným z prostriedkov dosiahnutia nápravy. Účelom priznania práva podať sťažnosť na prieťahy v konaní je poskytnutie príležitosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením práva na verejné prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Preto ústavný súd o podnete namietajúcom porušení práva podľa čl. 48 ods. 2 koná, ak predkladateľ podnetu preukáže, že využil právne prostriedky nápravy priznané mu podľa § 17 ods. 1, § 20, 21, § 22 alebo § 23 zákona č. 80/1992 Zb., alebo ak sa preukáže, že vzhľadom na okolnosti prípadu využitie tohto prostriedku nápravy nemožno pokladať za postup umožňujúci dosiahnuť účinnú ochranu práva priznaného podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Využitie možnosti podľa § 27 ods. 1 zákona č. 80/1992 Zb. v znení neskorších predpisov pre začatie konania o podnete namietajúcom porušení čl. 48 ods. 2 ústavy sa nevyžaduje. Požiadavkou vyčerpania všetkých

prostriedkov priznaných podľa zákona č. 80/1992 Zb. pred začatím konania pred ústavným súdom by ústavný súd sám prispieval k porušovaniu ústavou priznaného práva na verejné prejednanie vecí bez zbytočných prieťahov.⁹

Po prijatí podnetu namietajúceho porušenie práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd nekladie dôraz len na spotrebu času v konaní pred všeobecným súdom. Porušenie práva na konanie bez zbytočných prieťahov posudzuje podľa troch základných kritérií v ich vzájomnej súvislosti. Tento postup ústavný súd odôvodnil právnym názorom, podľa ktorého: „Čas na konanie bez zbytočných prieťahov nemožno vyjadriť numericky. Neexistuje časová hranica, ktorej uplynutím postup štátneho orgánu môže mať povahu prieťahov v konaní. Rýchlosť a účinnosť každého konania je podmienená objektívne, charakterom prejednávanej veci. Dĺžka konania môže signalizovať nielen prieťahy v konaní, ale aj zložitosť veci. Preto je dôležité oddeliť konanie pomalé a neúčinné, to znamená konanie s prieťahmi alebo prejednanie vecí v neprimeranej lehote od konania, ktoré dlho trvá z dôvodu zložitosti prípadu. Rovnako je dôležité vyporiadať sa s námietkami štátnych orgánov, ktoré skutočné prieťahy v konaní môžu odôvodňovať zložitosťou veci. Z oboch príčin sa treba zaoberať kritériami pre hodnotenie vecí ako zložitej. Základnými kritériami pre hodnotenie vecí ako zložitej je skutkový stav vecí a platná právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci. Z hľadiska druhého hodnotiaceho kritéria, teda z hľadiska právnej úpravy relevantnej pre rozhodnutie vecí, v právnej teórii a filozofii práva sa za zložité pokladajú tie veci, ktoré samostatne alebo kumulatívne: a) vyžadujú, aby na ten istý súbor faktov sa aplikovalo viac právnych noriem, b) umožňujú, aby tá istá právna norma nadobudla v interpretácii viac ako jeden význam, c) predpokladajú viazané uváženie, d) predpokladajú a umožňujú voľné uváženie. V právnej praxi sa zložité veci prejavujú tak z hľadiska objektívneho práva, ako aj z hľadiska subjektívneho práva, vrátane jeho aplikácie v konkrétnej veci. Zložitosť vecí v aplikácii práva je možné posúdiť len integráciou oboch hľadísk, tak z hľadiska objektívneho, ako aj subjektívneho práva dôležitého pre rozhodnutie konkrétneho prípadu.“¹⁰

K zložitosti vecí ústavný súd ďalej uviedol: „Zložitosť vecí nemožno predpokladať. Zložitosť vecí zbavuje súd zodpovednosti za pretrvávanie právnej neistoty účastníka vtedy, ak súd priebežne robí úkony prispievajúce k odstráneniu príčin zložitosti vecí.“¹¹

„Počet účastníkov konania nie je dôkazom zložitosti vecí. Problémy v zabez-

⁹ Tamže, s. 59–60.

¹⁰ Tamže, s. 61–62.

¹¹ II. ÚS 41/97, nález z 27. októbra 1997, s. 7.

pečení účastníkov konania na pojednávanie tiež nemožno kvalifikovať ako dôvod na hodnotenie vecí ako zložitej.“¹²

„Počet nevybavených vecí, ktoré má súd rozhodnúť môže byť objektívnym stavom, ale tiež môže byť následkom pretrvávajúcich nedostatkov v organizácii práce súdu alebo pomalého postupu osôb konajúcich v mene súdu. Preto námietka počtu nevybavených vecí bez predloženia dôkazov nemá povahu okolnosti vylučujúcej zodpovednosť za porušenie práva občana na súdne konanie bez zbytočných prieťahov.“¹³

Ústavný súd rozlíšil medzi zložitou vecí, ktorá je ústavne relevantná a ústavne menej významnou zdĺhavosťou vecí. V konkrétnom prípade o tom uviedol:

„Vzhľadom na skutočnosť, že za otca dieťaťa v konkrétnej veci bol označený belgický štátny občan, právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci je v porovnaní s prípadmi určovania otcovstva muža, ktorý trvale žije na území Slovenskej republiky, o niečo komplikovanejšia. Táto okolnosť môže mať za následok zdĺhavosť konania, pretože vykonávanie všetkých úkonov si vyžaduje súčinnosť s orgánmi cudzieho štátu, preklady listín do cudzieho jazyka a vytyčovanie pojednávania s dostatočným predstihom. Napriek uvedenému rozhodovanie o otcovstve J. k C. H. Ch. nemožno považovať za zložitý prípad, ale iba za procesne zdĺhavý. Zdĺhavosť postupu v konaní nezabavuje sudcu zodpovednosti za prieťahy v konaní, ak nečinnosťou, nesprávnou organizáciou svojej práce alebo inými nedostatkami vo svojej činnosti prispieje k tomu, že konanie o práve občana trvá dlho.“¹⁴

Druhým podstatným kritériom pre rozhodovanie o tom, či súd porušil právo zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy, je správanie účastníka v konaní pred všeobecným súdom. „Správanie účastníka konania môže súd zbaviť zodpovednosti za prieťahy v konaní, len ak dôsledkom správania účastníka je spomalenie postupu konania. Ústava zaručuje právo na konanie bez zbytočných prieťahov. Prieťahy v konaní, ktoré sú dôsledkom uplatnenia procesných práv účastníkom konania, nemajú povahu zbytočných prieťahov. Zodpovednosť za predĺženie konania v dôsledku uplatnenia práva nemôže znášať oprávnená osoba. Relevantné správanie účastníka môže byť aktívne alebo pasívne. Také správanie však predstavuje objektívnu skutočnosť, s ktorou nemožno spojiť ani zodpovednosť súdu, na ktorý sa účastník konania obrátil so žiadosťou o odstránenie svojej právnej neistoty, ak príčinou jej trvania je iba uplatňovanie oprávnení účastníka konania. Pasívne správanie účastníka, jeho spoľahnutie sa na správnosť postupu sudcu nie je okolnosťou, ktorou možno ospravedlniť nečinnosť alebo neprimerane zdĺhavý postup súdu. Zbytočné

¹² II. ÚS 48/96. C. r. v pozn. 6, s. 5.

¹³ II. ÚS 40/97, nález z 8. októbra 1997, s. 9.

¹⁴ II. ÚS 26/95 C. r. v pozn. 6, s. 62–63.

prieťahy v konaní, ktoré možno pripísať správaniu účastníka konania, nevylučujú zodpovednosť štátu za to, že o právach účastníka konania sa rozhoduje dlhšie, ako je primerané podľa povahy veci, ak ide aj o zbytočný prieťah zapríčinený nečinnosťou súdu.¹⁵

Predmetom konania o ochrane práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy môže byť aj súvisiaca otázka porušenia čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom.

„Ústavný súd Slovenskej republiky výslovne potvrdil, že vo veciach, v ktorých sa okrem konania pred ústavným súdom podľa Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd alebo iných medzinárodných zmlúv môže v dôsledku záväzkov prijatých Slovenskou republikou uskutočniť aj konanie o ochrane práv pred orgánmi Rady Európy alebo OSN, postupuje ústavný súd tak, aby včas dosiahol nápravu vnútroštátnymi právnymi prostriedkami (II. ÚS 26/95). Ústavný súd potvrdil aj to, že pri preskúvaní, či v Slovenskej republike namietnuté porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je opodstatnené, postupuje v súlade s kritériami ustanovenými orgánmi Rady Európy pri aplikácii čl. 6 v ich rozhodovacej činnosti. Európsky súd pre ľudské práva vyslovil: „Od štátu sa vyžaduje, aby jeho orgány s právomocou a príslušnosťou o veci rozhodnúť, postupovali s náležitou usilovnosťou a vec rýchlo vybavili.“ (Eckle case, séria A, 1982, č. 51, s. 39). Postup Okresného súdu Bratislava I vo veciach, ktoré namietla E. J. svojím podnetom, podľa čl. 130 ods. 3 ústavy, takú kvalitu nemá. Začatie príprav pojednávania 16. februára 1995 (žaloba podaná 28. októbra 1994) predsa Okresného súdu Bratislava I označil za primeranú lehotu. Toto tvrdenie spojil s odkazom na stav jednotlivých súdnych oddelení. Ide o argumentáciu právne irelevantnú pre uplatnenie Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, pretože Európsky súd pre ľudské práva výslovne uviedol, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje zodpovednosti za pomalé konanie (Eckle case, s. 37). Preto ústavný súd rozhodol aj o porušení práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.¹⁶

Príkladov správania, ktoré ústavný súd uznal za porušenie čl. 48 ods. 2 je viac. V jednom z konaní uviedol:

„V konaní o určení otcovstva viaceré okolnosti viedli k tomu, že súd počas 18 rokov a 8 mesiacov právoplatne nerozhodol, či J. C. je jeho otcom. Nevyhnut-

¹⁵ II. ÚS 41/97. C. r. v pozn. 11, s. 8–9.

¹⁶ II. ÚS 48/96. C. r. v pozn. 6, s. 12–13.

nosť vyčkávania, dokiaľ belgická strana zašle súdu potrebné dokumenty a neochota J. C. poskytnúť súdu potrebnú súčinnosť, sú len časťou príčin, ktoré majú za následok, že po mnohoročnej dobe neexistuje právoplatné súdne rozhodnutie vo veci. Na tomto pretrvávajúcom nepriaznivom stave majú podiel aj nedostatky v činnosti súdu konajúceho vo veci určení otcovstva, najmä nedodržanie postupu v konaní podľa právnych predpisov o právnej pomoci medzi zainteresovanými zmluvnými štátmi pri doručovaní súdnych písomností a dožiadaní a zameranie jednotlivých procesných úkonov bez potrebného uváženia ich významu pre meritórne rozhodnutie o veci, čo viedlo k zbytočným prieťahom v tomto súdnom konaní.¹⁷

Doručovanie súdnych písomností a dožiadaní medzi bývalou Československou socialistickou republikou a Belgickým kráľovstvom je upravené vyhl. č. 59/1986 Zb. o zmluve medzi Československou socialistickou republikou a Belgickým kráľovstvom o právnej pomoci vo veciach občianskych, rodinných a obchodných, ktorá zahŕňa ustanovenia na realizáciu Dohovoru o civilnom konaní dohodnuté v Haagu 1. marca 1954 (publikované ako vyhláška č. 72/1966 Zb.). Podľa čl. 153 Ústavy Slovenskej republiky: „Na Slovenskú republiku prechádzajú práva a povinnosti z medzinárodných zmlúv, ktorými je Česká a Slovenská Federatívna Republika viazaná, a to v rozsahu ustanovenom ústavným zákonom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky alebo v rozsahu dohodnutom medzi Slovenskou republikou a Českou republikou.“ Vyhláška č. 59/1986 Zb. je prameňom práva aj pre konanie o určení otcovstva J. C. k H. Ch. tak pred zánikom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ako aj po vzniku Slovenskej republiky. Podľa článkov 2 až 7 tejto zmluvy sa doručovanie súdnych a mimosúdnych písomností a dožiadaní uskutočňuje prostredníctvom ministerstiev spravodlivosti oboch štátov. Táto skutočnosť bola sudcom konajúcim vo veci známa, napriek tomu sa niektoré písomnosti doručovali konzulárnou cestou, urgencie vybavenia boli zaslané aj na Federálne ministerstvo zahraničných vecí. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky súd opakovane upozornilo a vyzvalo na odstránenie nedostatkov pri doručovaní písomností belgickej strane. Plynutie času tak bolo spôsobené nielen nevyhnutnými úkonmi, ale aj nesprávnym postupom súdu, čo možno považovať za dôvody, ktoré viedli následne k prieťahom v konaní.¹⁸

V ďalšej veci ústavný súd zistil kumuláciu relatívne krátkodobých prieťahov, ktoré nasledovali jeden za druhým. Išlo o prieťahy v konaní, v ktorom Krajský súd Košice ešte 19. 7. 1994 vyzval právneho zástupcu žalobcov na predloženie dôkazov o akcionárstve žalobcov vo VSŽ a.s. Košice. Ďalšie úkony Krajský súd Košice vo veci neurobil, ale 20. 1. 1995 predvolal účastníkov konania na hlavné pojednávanie

¹⁷ II. ÚS 26/95. C. r. v pozn. 6, s. 67.

¹⁸ II. ÚS 26/95. C. r. v pozn. 6, s. 63.

na deň 22. 2. 1995. Dňa 8. 2. 1995 ich upovedomil, že pojednávanie sa nekoná. Uznesením vyslovil vecnú nepríslušnosť. Najvyšší súd Slovenskej republiky následne príslušnosť súdu potvrdil. Ústavný súd o tom uviedol: „Obdobie od 26. 7. 1994 do 8. 2. 1995, t.j. 6 mesiacov, možno hodnotiť ako obdobie nečinnosti, keď súd neurobil žiaden úkon a následne iba vyslovil svoju nepríslušnosť.“

Podľa názoru Ústavného súdu Slovenskej republiky druhý prieťah v tomto konaní nastal pri zabezpečovaní dokladu do spisu, pre nedostatok ktorého bol 27. 4. 1995 spis vrátený Krajskému súdu Košice ako predčasne predložený Najvyšším súdom Slovenskej republiky. Za nedostatok označil Najvyšší súd Slovenskej republiky nepreukázanie skutočnosti, koho VSŽ, a.s., Košice poverili zastupovaním v uvedenom spore. Sudca konajúci vo veci dňa 26. 5. 1995 pripravil koncept listu adresovaného VSŽ, a.s. Košice a s tým istým dátumom bol doručený do kancelárie súdu. List bol odpísaný podľa údajov v pečiatke kancelárie až 7. 7. 1995, vypravený 11. 7. 1995 a jeho doručenie VSŽ a.s. Košice je vykázané 18. 7. 1995. Na koncepte listu sa nachádza poznámka PNS do 30. 6. 1995. Čas, ktorý možno označiť za zbytočný prieťah v konaní sa posudzuje podľa konkrétnych okolností prejednáwanej veci. V uvedenom prípade došlo v dôsledku nevypravenia listu súdnou pracovníčkou k prieťahu 5 týždňov. Išlo o osobu v oficiálnom postavení, za ktorú súd preberá zodpovednosť voči účastníkom konania, ak namietnu porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Za obvyklých okolností 5 týždňov nemá povahu prieťahu v konaní. Neprítomnosť súdnej pracovníčky bola daná objektívnymi okolnosťami – jej práceneschopnosťou, čo bolo súdu známe a jeho povinnosťou bolo zabezpečiť vykonanie nevyhnutných úkonov v konaní. Z uvedeného dôvodu 5 týždňov v konkrétnom prípade predstavuje prieťahy v konaní, ktoré spolu s ďalšími okolnosťami mali za následok, že vykonanie jediného úkonu podľa pokynov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a opätovné predloženie spisu Krajským súdom Košice si vyžiadalo čas od 27. 4. 1995 do 19. 9. 1995, t.j. takmer 5 mesiacov.

Tretí prieťah v postupe Krajského súdu Košice vo veci 13 Cb 3622/94 bol v čase od 1. 2. 1996 do 17. 6. 1996. K prieťahu došlo tým, že návrh vylúčený uznesením Krajského súdu Košice z 1. 2. 1996 na samostatné konanie bol doručený civilnému úseku toho istého súdu až 17. 6. 1996.¹⁹

Právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom

Článkom 48 ods. 2 sa zaručuje aj ďalšie právo, a to právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom. Ústavný súd vyslovil porušenie tohto práva v konaní pred Najvyšším súdom SR. V odôvodnení svojho rozhodnutia ústavný súd uviedol:

¹⁹ II. ÚS 22/96, nález z 2. októbra 1996. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1996. Košice, Ústavný súd Slovenskej republiky 1997, s. 186–187.

Článok 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky priznáva každému právo „vyjadriť sa k všetkým vykonávaným dôkazom“. Toto ustanovenie Ústavy Slovenskej republiky je potrebné vykladať vo väzbe na jej čl. 46 ods. 1 a 2 tak, že v každom konaní, v ktorom súd vykonal dôkaz, má účastníkovi konania umožniť, aby sa k nemu mohol vyjadriť. Uvedené sa preto v plnom rozsahu vzťahuje aj na správne súdnictvo, pokiaľ v ňom súd vykonal dôkaz. Ako uviedol ústavný súd už predtým: „Za súčasť základného práva vyjadriť sa k vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nemožno... považovať aj povinnosť súdu vykonať dôkazy označené účastníkmi súdneho konania“ a tiež: „Rozhodnutie o tom, či je v správnom súdnictve potrebné vykonať alebo zopakovať dôkaz, ktorý je pre posúdenie zákonnosti rozhodnutia nevyhnutný... však patrí výlučne príslušnému súdu a netvorí obsah základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky“ (I. ÚS 72/96).

Ak si však súd v správnom súdnictve vyžiadala a aj zadovážila dôkaz, ktorý pre svoje rozhodnutie o zákonnosti rozhodnutia správneho orgánu považoval za nutný, a z ktorého aj vychádzal (zobral ho do úvahy) pri svojom rozhodnutí, na základe čl. 48 ods. 2 ústavy ho bol povinný vykonať tak, aby sa účastník konania v súlade so zákonom ustanoveným postupom (§ 123 v spojení s § 122 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku) mal k nemu možnosť vyjadriť.

Hoci zo základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky pre všeobecný súd nevyplýva aj povinnosť vykonať dôkazy, ktoré označil účastník konania, v prípade, že si súd vyžiadala a aj zadovážila dôkaz, z ktorého pri svojom rozhodovaní o zákonnosti rozhodnutia správneho orgánu vychádzal, bolo jeho povinnosťou vykonať ho tak, aby sa k nemu žalobca mohol vyjadriť.

V prípade navrhovateľa Ing. P. S. vedenom na Najvyššom súde pod sp. zn. 4 Sž 13/96 si tento po vyžiadaní a preštudovaní správneho spisu SIS od nej následne vyžiadala a aj zadovážila ďalší dôkaz, z ktorého aj vychádzal pri posúdení zákonnosti rozhodnutia správneho orgánu, bez toho, aby bol účastníkovi konania (žalobcovi) dal možnosť k tomuto dôkazu sa vyjadriť v súlade so zákonom ustanoveným postupom.

Takýmto konaním porušil jeho základné právo podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.²⁰

Verejnosť vyhlásenia súdneho rozhodnutia

K rozhodnutiam ústavného súdu vo veciach dodržovania Ústavy SR a Európskeho dohovoru o ľudských právach a základných slobodách v konaní pred všeobecnými súdmi patrí aj nález ústavného súdu o porušení čl. 142 ods. 3 ústavy tým, že rozsudok Najvyššieho súdu nebol vyhlásený verejne. Ústavný súd k svojmu rozhodnutiu uviedol: Podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

²⁰ I. ÚS 75/96, nález zo 16. apríla 1997, s. 7–8.

slobôd v znení protokolov č. 3, 5 a 8, uverejneného ako oznámenie č. 209/1992 Zb. Federálneho ministerstva zahraničných vecí, „každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch... rozsudok musí byť vyhlásený verejne a verejnosť môže byť vylúčená..., ak by verejnosť konania mohla byť na ujmu spravodlivosti.“

Toto právo navrhovateľa zo strany najvyššieho súdu bolo porušené. Vo veci síce konal nezávislý a nestranný súd zriadený zákonom, ale pravda je i to, že ustanovenie § 250f Občianskeho súdneho poriadku dáva možnosť najvyššiemu súdu rozhodnúť bez pojednávania. Neznamená to, že nemusí rozsudok vyhlásiť verejne. Ústava v čl. 142 ods. 3 priamo prikazuje, že „rozsudok musí byť vyhlásený verejne...“

Aj keď sa nenariaďuje ústne pojednávanie a koná sa v neprítomnosti účastníkov konania (lebo to ustanovenie § 250f Občianskeho súdneho poriadku umožňuje), neznamená to, podľa názoru ústavného súdu, že rozsudok sa nemusí vyhlasovať verejne a že nemusí o tomto konaní upovedomiť účastníkov konania.²¹

²¹ II. ÚS 47/96, náález z 8. októbra 1997, s. 3–4.